

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

ЗАХИСТ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
Всеукраїнської науково-практичної
конференції, присвяченої 105-й річниці
від дня народження Василя Сухомлинського

Кропивницький

2023

. У перспективі планується провести аналогічні дослідження на вибірках респондентів різних вікових груп та з числа тимчасово переміщених осіб.

Список використаних джерел

1. Сєромаха, Н. Є. (2022). Організація психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного часу, *Український психолого-педагогічний науковий збірник*, № 26, С. 43-51.
2. Шеленкова, Н. Л., & Табаченко, С. А. (2022). Дослідження психологічного стану учасників освітнього процесу в умовах війни в Україні (на базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини), *Соціально-психологічна реабілітація вразливих категорій громадян від наслідків війни : колективна монографія [ред. Кравченко О. О.]*, Умань: Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини МОН України, ФОП Ямчинський О.В.,-406 с., С.116-126.
3. Rudenok, A., Didyk, N., Kovalchuk, A., et al. (2022). Psychological Support for Children with Intellectual Disorders in War Conditions. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 13(3), 63-84.
4. Velykodna, M., Deputatov, V., Kolisnyk, L., et al. (2022). Psychological Service for Ukrainian School Students during the Russian Invasion: Experience of School Psychologists from Kryvyi Rih. *International Journal of Child Health and Nutrition*, 12(1), 11-22.
5. Vovchenko, O. A. (2022). Emotional and Behavioural Reactions of High School Students with Special Educational Needs (Hearing Impairments) under Stress. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка і психологія»*, 3(8), 23-32.

УДК 355.02:376.33(477)(0.034.2)

Віталій Башлай
м. Харків

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В КОНТЕКСТІ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розглянуто проблеми з якими стикаються діти з особливими освітніми потребами в контексті військових конфліктів, та визначені перспективи розвитку інклюзивної освіти. Досліджені теоретичні та практичні аспекти інклюзивної освіти в умовах війни та визначені шляхи подолання проблем, які можуть привести до позитивних змін у житті дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами, військові конфлікти, проблеми, перспективи.

The problems faced by children with special educational needs in the context of military conflicts are considered, and the prospects for the development of inclusive education are determined. The theoretical and practical aspects of inclusive education in war conditions were studied and the ways of overcoming problems that could lead to positive changes in the lives of children with special educational needs were identified.

Key words: inclusive education, children with special educational needs, military conflicts, problems, prospects.

Вступ. Згідно з Конвенцією про права дитини від 20 листопада 1989 року, дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження [1].

Зважаючи на те, що військові конфлікти можуть суттєво впливати на життя дітей та їхніх родин, інклюзивна освіта для дітей з особливими освітніми потребами може стати ще більш складною в таких умовах. Проте, варто звернути увагу на те, що забезпечення доступу до якісної освіти є важливим елементом розвитку суспільства, незалежно від того, в яких умовах воно відбувається. Тому, ми маємо зосередитись на виявленні та вирішенні проблем, що виникають у процесі забезпечення інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами під час військових конфліктів, а також на формуванні перспектив та розвитку цього процесу.

Інклюзивна освіта дітей з особливими освітніми потребами завжди викликає великий інтерес в громадськості та професійному середовищі, адже кожна дитина має право на якісну освіту та розвиток, незалежно від своїх особливостей. Але які проблеми виникають у військових конфліктах, де діти з особливими освітніми потребами зустрічають ще більше перешкод на шляху до якісної освіти? Як забезпечити їм доступ до інклюзивної освіти та забезпечити їхній повноцінний розвиток в умовах війни? Давайте розглянемо ці питання детальніше.

Мета дослідження: проаналізувати можливі перспективи розвитку інклюзивної освіти в контексті військових конфліктів та надати корисну інформацію для фахівців у галузі освіти, а також для всіх, хто цікавиться питаннями інклюзивної освіти та впливу військових конфліктів на неї.

Виклад основного матеріалу. Умови військових конфліктів неодмінно впливають на всі сфери життя людей, в тому числі й на освіту. Для дітей з особливими освітніми потребами, такі умови можуть стати особливо складними. Ми розглянемо проблеми, з якими стикаються діти з особливими освітніми потребами в умовах військових конфліктів та їхні батьки, а також перспективи інклюзивної освіти в таких умовах.

У зв'язку з тим, що проблеми інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами в умовах військових конфліктів є досить складними, необхідно шукати шляхи вирішення цих проблем. Однією з можливих перспектив розвитку інклюзивної освіти може бути формування соціальної відповідальності серед педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Важливим елементом розвитку інклюзивної освіти є також підвищення кваліфікації педагогів та використання новітніх технологій, що можуть полегшити процес навчання та створити більш комфортні умови для навчання дітей з різними потребами. Такі підходи можуть допомогти забезпечити доступність до якісної освіти та покращити стан інклюзивної освіти в умовах військових конфліктів.

Загалом, інклюзивна освіта дітей з особливими освітніми потребами в умовах військових конфліктів є важливим соціальним питанням, яке вимагає негайного вирішення. Для досягнення цієї мети, необхідно забезпечити відповідні умови для доступності освіти, підвищити кваліфікацію педагогів, використовувати новітні технології та інші інноваційні підходи [2, с. 52]. Крім того, формування соціальної відповідальності в суспільстві стане вагомим кроком до розв'язання проблеми недостатнього доступу дітей з особливими потребами до якісної освіти.

Окрім зусиль у галузі освіти, необхідно звернути увагу на розвиток інфраструктури та соціальних послуг для дітей з особливими освітніми потребами та їхніх батьків. Це може включати будівництво спеціалізованих закладів для навчання та розвитку дітей з особливими потребами, а також створення центрів підтримки та консультацій для батьків та педагогів.

Для вирішення проблем, пов'язаних зі ставленням до дітей з ООП, важливо проводити роботу з формування соціальної відповідальності, відбудовувати толерантне ставлення до них у суспільстві та забезпечувати їм рівні можливості в усіх сферах життя.

Крім того, важливо розробляти та впроваджувати новітні технології, які можуть полегшити процес навчання та сприяти розвитку дітей з ООП. Наприклад, використання віртуальної реальності, спеціальних програм та додатків.

Не менш важливим є залучення батьків та представників громадськості до роботи з дітьми з ООП та їхньої інтеграції в суспільство. Створення сприятливого середовища для розвитку та самореалізації дітей з ООП є ключовим фактором успіху в їхній інтеграції в суспільство.

Однією з ключових перспектив розвитку інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами в контексті військових конфліктів є формування соціальної відповідальності серед всіх учасників освітнього процесу. Важливо, щоб кожен з рівня освітньої системи розумів необхідність інклюзії та викладав її як цінність.

Іншою перспективою є підвищення кваліфікації педагогів, які працюють з дітьми з ООП в умовах військового конфлікту. Для цього необхідно проводити регулярні тренінги, семінари, курси підвищення кваліфікації, що дозволить педагогам отримати нові знання та навички для роботи з дітьми з ООП.

Також важливо використовувати новітні технології, які можуть забезпечити дітям з ООП доступ до якісної освіти в умовах військового конфлікту. Це можуть бути відеоконференції, електронні підручники, онлайн-курси та інші інноваційні засоби навчання.

Загалом, розвиток інклюзивної освіти для дітей з ООП в умовах військових конфліктів потребує відповідального підходу всіх учасників освітнього процесу, починаючи від уряду та закінчуючи батьками дітей з ООП. Тільки спільними зусиллями можна створити сприятливі умови для здобуття якісної освіти кожним учнем, в тому числі й дітьми з особливими освітніми потребами.

Інклюзивна форма навчання визнається світовим співтовариством науковців і практиків найвідповіднішою тактикою навчання всіх дітей, є комплексною системою надання якісної підтримки, за якої кожна дитина отримує необхідний рівень і обсяг допомоги, відповідної до її специфіки та потреб [3, с. 18].

На перспективу розвитку інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами в контексті військових конфліктів можуть впливати наступні фактори:

1. Розвиток інноваційних технологій, які можуть сприяти підвищенню якості інклюзивної освіти

та зробити її більш доступною для дітей з ООП.

2. Залучення більшої кількості кваліфікованих педагогів, які мають необхідну підготовку та досвід роботи з дітьми з ООП.

3. Формування соціальної відповідальності у суспільстві та державних структурах щодо проблем дітей з ООП та забезпечення необхідної підтримки для їхньої інклюзії в освітній процес.

4. Розвиток програм та проєктів, які спрямовані на підтримку дітей з ООП та їхніх сімей в умовах військових конфліктів.

Ці фактори можуть стати важливими чинниками у подоланні проблем, з якими стикаються діти з ООП та їхні батьки в умовах військових конфліктів і сприяти розвитку інклюзивної освіти.

Висновки. Розв'язання проблеми інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами в контексті військових конфліктів є складним та багатограним процесом, який потребує спільних зусиль держави, громадськості та міжнародних організацій. Проте, відповідальне ставлення до цієї проблеми та розуміння важливості інклюзивної освіти можуть привести до позитивних змін у житті дітей з особливими освітніми потребами та їхніх батьків.

Інклюзивна освіта дітей з особливими освітніми потребами є складною і важливою задачею, особливо в умовах військових конфліктів. Проблеми, з якими стикаються діти з ООП та їхні батьки в таких умовах, включають доступність до освіти, деінституалізацію та недостатню кількість кваліфікованих педагогів.

Але є й позитивні зміни. Зростає усвідомлення про важливість інклюзивної освіти, що приводить до формування соціальної відповідальності та підвищення кваліфікації педагогів. Також новітні технології можуть забезпечити доступність до освіти для дітей з ООП та зробити навчання більш ефективним.

Отже, щоб забезпечити інклюзивну освіту дітей з особливими освітніми потребами в умовах військових конфліктів, потрібна співпраця між усіма зацікавленими сторонами, в тому числі державними органами, недержавними організаціями та педагогічними працівниками. Важливо зробити інклюзивну освіту дітей з ООП пріоритетом, щоб забезпечити їм можливість вільної і повноцінної участі у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Конвенція про права дитини. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 25.04.2023).

2. Таранченко О.М. Стратегія сучасного викладання: надання підтримки учням з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання / О. М. Таранченко // Початкова школа. – 2013. – № 4. – 52 с.

3. Колупаєва А.А. Освіта дітей з особливими потребами за часів незалежності України: етапність у стратегічному вимірі / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко // Особлива дитина : навчання і виховання. – № 3(79). – 2016. 18 с.

УДК 316.472

Євгеній Березін
м. Полтава

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВИТИ В УКРАЇНІ

Розглянуто проблему формування відносин між учнями та вчителем в умовах війни та повосного часу в історичній ретроспективі розвитку сучасної освіти в Україні. Проаналізовано проблему формування відносин вчителя та учня в умовах надзвичайних ситуацій.

Підкреслено, що патріотизм є фундаментальною ціннісно-світоглядною і духовною категорією нації. Визначено головні напрямки культурного розвитку учнів для формування національної свідомості яка в подальшому буде лежати в основі відбудови повоєнної держави.

Ключові слова: молодь, суспільство, патріотизм, свідомість, національна самосвідомість, ретроспектива.

The problem of the formation of relations between students and teachers in the conditions of the war and the post-war period is considered in the historical retrospective of the development of modern education in Ukraine. The problem of the formation of teacher-student relations in emergency situations is analyzed.

It is emphasized that patriotism is a fundamental value-worldview and spiritual category of the nation. The main directions of cultural development of students for the formation of national consciousness, which in the future will be the basis of the reconstruction of the post-war state, have been determined.

Key words: youth, society, patriotism, consciousness, national self-awareness, retrospective.